

Vergaderjaar 2013–2014

32 820

Nieuwe visie cultuurbeleid

Nr. 115

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ONDERWIJS, CULTUUR EN WETENSCHAP

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 september 2014

In de *Voortgangsrapportage cultuuronderwijs* van 20 juni 2014 is toegezegd dat uw Kamer nog deze zomer een beleidsreactie zou ontvangen op het advies van de Verkenningcommissie Kunstvakken.¹ Met deze brief kom ik die toezegging na. Het advies, getiteld *De Kunst van het Nieuwe: vier disciplines, één doel*, treft u als bijlage aan.²

Over het advies

Sinds de start van de tweede fase (1998) bestaan in havo en vwo naast elkaar kunstvakken oude stijl en nieuwe stijl, ieder met hun eigen centrale examens. De oude stijl werkt disciplinair en wordt gekenschetst als verdiepend, de nieuwe stijl werkt meer multidisciplinair en geldt als verbredend. Voordeel van deze situatie is dat de scholen hun eigen benadering kunnen kiezen, maar de opleiding van docenten wordt hierdoor wel complexer. Daarom vroegen de gezamenlijke docentenverenigingen het Ministerie om een commissie in te stellen met als belangrijkste opdracht te verkennen hoe een eenduidig toekomstperspectief voor de kunstvakken vorm zou kunnen krijgen.

In 2010 ging de Verkenningcommissie Kunstvakken aan de slag. Medio 2012 bood zij haar advies aan. Het advies richt zich in de eerste plaats op de toekomst van de «grote» kunstvakken, de keuzevakken voor het examen in de bovenbouw van havo en vwo. Verder bevat het aanbevelingen voor het vak CKV, voor de docentenopleidingen voor de kunstvakken en voor de bij- en nascholing.

¹ Kamerstuk 32 820, nr. 108, blz. 8.

² Ook te downloaden via www.slo.nl/organisatie/publicaties/productencatalogus. Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

Relatie met CKV

Er is veel tijd verstreken sinds de Verkenningcommissie haar advies overhandigde. Medio 2012 speelde de kwestie of CKV wel of niet als verplicht examenvak behouden zou blijven. Ik wilde eerst duidelijkheid hebben over de toekomst van het vak CKV voordat ik mij over de andere onderdelen van het advies zou buigen. Met mijn brief van 5 juli 2013 over het wetsvoorstel bovenbouw havo/vwo berichtte ik uw Kamer het vak CKV als verplicht examenvak te willen behouden.³ Wel gaf ik aan dat het vak een kwaliteitsimpuls nodig had en dat de verplichte deelname aan zes of acht culturele activiteiten zou komen te vervallen. Uw Kamer heeft ingestemd met deze lijn.

In bovengenoemde brief van juli vorig jaar ben ik al ingegaan op het advies van de Verkenningcommissie Kunstvakken over het vak CKV. Evenals de Verkenningcommissie ben ik van mening dat het vak CKV een kwaliteitsimpuls behoeft. De begin dit jaar ingestelde Vernieuwingscommissie CKV kreeg daarom de opdracht te komen met een voorstel voor modernisering van het vak. Daarnaast kreeg zij de opdracht een voorstel te doen voor een duidelijker stofomschrijving van het domein «Kenniss van kunst en cultuur», dit in lijn met het advies van de Verkenningcommissie. Ook heb ik, evenzeer in de geest van dat advies, de Vernieuwingscommissie CKV gevraagd mij te adviseren over het al dan niet afsluiten van het vak met een cijfer, dat dan meetelt in het combinatiecijfer. De aanbeveling van de Verkenningcommissie de deelname aan zes of acht culturele activiteiten de basis te laten blijven van het vak heb ik, zoals bekend, niet overgenomen. Wel heb ik de Vernieuwingscommissie gevraagd te bezien in hoeverre praktische activiteiten nog een verplicht onderdeel van het programma moeten vormen.

Tijdens het Algemeen Overleg over cultuureducatie op 2 juli jongstleden heb ik toegezegd dat uw Kamer eind 2014 van mij een voorstel mag verwachten voor herziening van het examenprogramma voor CKV. De Vernieuwingscommissie CKV heeft inmiddels een eerste concept voor een vernieuwd examenprogramma ontworpen. Binnenkort vindt hierover een veldraadpleging plaats.

Het voorstel van de Verkenningcommissie voor de keuzevakken

De commissie heeft veel deskundigen en alle relevante partijen gehoord, zowel voorafgaand aan de opstelling van haar advies als tijdens een expertmeeting over het preadvies. Het advies moest immers kunnen rekenen op voldoende draagvlak in het veld, zo stond in haar opdracht. Ook zijn reacties binnengekomen op een daartoe opengestelde website van SLO.

Het onderwijsveld is het eens over het belang van het praktijkdeel en wenst behoud van het centraal examen. Het belangrijkste verschil van mening vormt de verhouding tussen disciplinaire vakkennis (meer in de diepte) en multidisciplinaire kennis van kunst (meer in de breedte). Dit meningsverschil hangt samen met het naast elkaar bestaan van de oude en nieuwe stijl.

Het voorstel verandert vooral het centraal examen. Voor ongeveer de helft zal de examenstof discipline-overstijgend zijn, gerelateerd aan de kunsthistorie van de 20ste en 21ste eeuw. Dit deel kan worden gekenschetst als een keuze uit en bewerking van het huidige centraal examen nieuwe stijl, dat een multidisciplinair karakter heeft. Eveneens voor ongeveer de

³ Kamerstuk 31 289, nr. 159.

helft zal de examenstof vakspecifiek zijn. Dit deel kan worden gekarakteriseerd als een keuze uit en vertaling van de huidige vakspecifieke examens oude stijl, die nu alleen bestaan voor de disciplines muziek en beeldende kunst. Een derde element binnen het voorgestelde centraal examen is de constructie-opdracht. Het centraal examen bestaat daarmee voor de vier kunstdisciplines (beeldende kunst en vormgeving, muziek, theater en dans) uit de volgende drie onderdelen:

1. voor alle eindexamenkandidaten in de kunstvakken interdisciplinaire kunsthistorie van de 20ste en 21ste eeuw;
2. daarna verdeeld naar gekozen kunstdiscipline de vaktheorie van de eigen discipline;
3. een constructie-opdracht die een relatie legt met de vakpraktijk.

Voor de onderdelen 1 en 2 zou een kerncurriculum moeten worden ontwikkeld. Een wisselend thema, ontleend aan de kunsthistorie van de 20ste en 21ste eeuw, zou moeten zorgen voor inperking van de examenstof en een verbinding moeten leggen tussen theorie en praktijk.

Binnengekomen reacties op het advies voor de keuzevakken

De commissie heeft haar preadvies op de website van SLO gezet, daarop kwamen ruim honderd reacties binnen. Ook is erover gesproken met circa vijftig betrokkenen uit alle geledingen. De reacties waren sterk wisselend, afhankelijk ook van de eigen achtergrond, zo stelt de commissie zelf.

Verdieping in de op de SLO-website binnengekomen reacties levert het volgende beeld op. Veel docenten die nu de nieuwe stijl doceren, vinden de beperking van de cultuurhistorie tot de 20ste en 21ste eeuw een enorme verschraving. Ook vragen zij zich af welke leraar, als het advies wordt opgevolgd, straks nog het theoriegedeelte van de kunstvakken kan doceren. Die docent moet namelijk niet alleen goed thuis zijn in de algemene cultuurhistorie, maar ook in de vaktheorie van de verschillende kunstdisciplines die de school aanbiedt. Veel docenten die nu volgens de oude stijl werken, kiezen voor liever één goed gegeven discipline dan verplichte samenwerking tussen de disciplines. De ervaring heeft hen geleerd dat leerlingen bewust kiezen voor de discipline waarin zij zich willen uiteten. In die discipline willen zij zich verdiepen, zowel theoretisch als praktisch. Docenten van beide stijlen merken op dat het advies van alles een beetje, maar te weinig biedt. Daarmee mondt het uit in een voorstel met een complexe structuur. Veel twijfels zijn er ook over het werken met één thema voor alle kunstdisciplines.

Na verschijnen van het definitieve advies ontving het Ministerie diverse reacties, alle afkomstig uit de universitaire wereld. Zonder uitzondering waren die negatief over het advies. Belangrijkste bezwaar was dat bij overname van het advies de rol van de interdisciplinaire benadering en van de universitaire opleidingen aanmerkelijk wordt verkleind. Voor de voorbereiding op het huidige centraal examen nieuwe stijl zijn de universitair opgeleide docenten goed geëquipeerd. Wordt het advies van de Verkenningcommissie gevolgd, dan komt in het centraal examen altijd ook de vaktheorie van de afzonderlijke kunstdisciplines aan bod. Dat laatste is meer het terrein van de docentenopleidingen in het hoger beroeps onderwijs.

Afweging en conclusies betreffende het voorstel voor de keuzevakken

Uit de bij de commissie en bij mijn Ministerie binnengekomen reacties concludeer ik dat de voorgestelde oplossing tal van bezwaren uitlokt. Daarmee is de vraag aan de orde of aan overneming van het advies niet meer nadelen kleven dan aan het laten voortbestaan van de huidige

situatie. Op het ogenblik kunnen scholen bewust kiezen voor aanbieder van een bredere interdisciplinaire benadering of voor vakspecifieke verdieping. Uit de onderwijsinstellingen zelf ontvang ik daarover geen klachten. Zij lijken hiermee goed te kunnen leven, er zelfs aan te hechten. Dit gegeven, gevoegd bij mijn beleidslijn om in het algemeen de keuzeruimte en mogelijkheden voor flexibiliteit voor de scholen te vergroten, leidt ertoe de bestaande situatie in tact te laten en bijgevolg de kern van het advies niet over te nemen.

Er is nog een andere reden die mij hiertoe doet besluiten. Het advies van de Verkenningcommissie voor één, deels uniform, deels disciplinegericht centraal examen voor de genoemde kunstvakken, wijkt af van wat gangbaar is bij de centrale examens. Daarom heb ik het College voor Examens (CvE) en Cito om een oordeel gevraagd over de technische uitvoerbaarheid.

Beide organisaties gaven aan dat zij op technische gronden overneming van het advies voor het centraal examen niet onmogelijk achten, maar dat veel onderdelen nog in de praktijk moeten worden beproefd voordat tot eventuele invoering kan worden overgegaan. Vraagtekens worden vooral gezet bij de haalbaarheid van het werken met één wisselend thema voor alle kunstdisciplines en bij de voorgestelde constructie-opdracht. Verder stelde het CvE dat met dit voorstel kandidaten niet langer in twee kunstvakken centraal examen kunnen afleggen.

Mijn conclusie uit de reacties van CvE en Cito kan geen andere zijn dan dat overneming van het advies op zijn minst nog een jarenlang experimenteeltraject gaat vergen, een traject waarvan de positieve uitkomst allerminst vaststaat.

Het advies van de Verkenningcommissie voor de opleidingen

Aan de commissie is gevraagd zich ook te buigen over de lerarenvoorziening, zowel wat betreft de nascholing van het huidige docentenbestand, als de opleiding van toekomstige docenten. Haar aanbevelingen zijn vooral gericht op de invoering van de voorgestelde vernieuwing voor de grote kunstvakken, een advies dat ik niet overneem. Ook pleit zij voor het stimuleren van blijvende professionalisering van docenten in de kunstvakken. Daarnaast kan zij zich voorstellen dat er nader onderzoek wordt gedaan naar de bestaande bachelor-master structuur en de gradering bij de docentenopleidingen in de kunstvakken. De in het kunstonderwijs historisch gegroeide situatie dat een vierjarige bachelor leidt tot een volledige bevoegdheid voor alle niveaus van het onderwijs, wijkt af van die bij de meeste andere schoolvakken. Over de wenselijkheid daarvan verschillen de meningen, zo schrijft de commissie.

Het stimuleren van blijvende professionalisering van docenten in de kunstvakken sluit aan bij mijn beleid rond het lerarenregister. Maar het opzetten van een aanbod van bij- en nascholing en het benutten daarvan zijn, zoals bekend, verantwoordelijkheden van het veld zelf.

Het Ministerie is op de hoogte van de door de Verkenningcommissie geschetste situatie bij de kunstvakopleidingen. Inmiddels hebben die opleidingen al veel actie ondernomen. In het *Sectorplan hbo kunstonderwijs 2012–2016* spraken de hogescholen af de kunstvakdocentenopleidingen te versterken en de kwaliteit van de docenten te verhogen. In samenwerking met het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) werkt het kunstonderwijs nu aan de verbetering van de aansluiting van de kunstvakdocentenopleidingen op de onderscheiden werkvelden en het betreft daar ook de universitaire opleidingen bij. De van kunstvakdocenten voor de bovenbouw van havo en vwo verlangde

bekwaamheden krijgen daarbij speciale aandacht. Ik ga ervan uit dat de opleidingen in samenspraak met andere betrokkenen oplossingen weten te vinden voor ervaren knelpunten.

Tot slot

Een vrijwel identieke reactie heb ik eerder al, op 3 juli, gestuurd naar SLO, door welke organisatie het secretariaat van de Verkenningcommissie werd gevoerd. Daarbij verzocht ik SLO mijn reactie bekend te maken bij alle bij de totstandkoming van het advies betrokken partijen.

Ook vroeg ik SLO mijn dank over te brengen aan de leden en voorzitter van de voormalige Verkenningcommissie. De commissie heeft ontegenzeggelijk veel nuttige informatie verzameld over de stand van zaken en te bespeuren ontwikkelingen. En haar advies heeft de opdracht aan de Vernieuwingscommissie CKV beduidend vorm gegeven.

Mede namens de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
S. Dekker